АКТУАЛИЗИРАНА СТРАТЕГИЯ за национална сигурност на Република България

Приета с Решение на НС от 14.03.2018 г., обн., ДВ, бр. 26 от 23.03.2018 г.

I. УВОД

1. Политиката на Република България в сферата на сигурността се изгражда върху ценностите на демокрацията, на националната ни култура, основните права и свободи, на равните възможности за развитие на личността, както и на Конституцията на страната и основополагащите актове за гарантиране на международната сигурност.

2. Стратегията за национална сигурност въплъщава миролюбивия характер и традициите на добросъседство и взаимноизгодно сътрудничество, характеризиращи политиката на нашата страна. Тя е част от усилията на Европейския съюз (ЕС) и Организацията на Северноатлантическия договор (НАТО) към разширяване зоната на стабилност, сътрудничество и благоденствие посредством неутрализиране на заплахите от тероризма и екстремизма, преодоляване на регионалните конфликти и активно участие в решаването на глобалните проблеми. От особено значение е приносът на страната ни за стабилизиране на междудържавните отношения и прилагането на принципа за ненамеса във вътрешните работи на други държави.

3. Стратегията очертава по-широко разбиране за националната сигурност, като извежда на предно място сигурността на гражданина, обществените и икономическите аспекти, без да подценява измеренията, свързани с отбраната, външната политика, разузнаването, охраната на обществения ред и защитата на законността. Крайният продукт и същинският смисъл на понятието „национална сигурност“ е гарантирането на човешката сигурност и защитата на свободата и достойнството на гражданина, както и защитата на суверенитета, териториалната цялост и опазването на държавната граница. Промените в регионалната сигурност в Черноморския регион, Близкия изток и Северна Африка през последните години и очертаващите се тенденции определят необходимостта от гъвкаво, балансирано и синергично използване на политиките и инструментите на националната мощ за защита на националните интереси.

4. Стратегията за национална сигурност на Република България посочва националните интереси, необходимите условия и предпоставки за тяхното реализиране чрез неутрализиране на рисковете и заплахите за страната и нейните граждани. Националните и секторните приоритети и политики за сигурност са насочени към защитата на националните интереси, като се отчита динамиката на средата на сигурност при оптимално разпределение на ресурсите за постигане на ефективно управление на системата за сигурност. Стратегията за национална сигурност насочва познанието и материалните ресурси на Република България към единение и просперитет в съответствие с европейския цивилизационен избор, националните интереси.

5. Приемането през 1998 г. на Концепция за национална сигурност за пръв път даде насока за формулиране на определение за национална сигурност, което намери развитие в нормативната уредба чрез Закона за защита на класифицираната информация (2002 г.) и Закона за Държавна агенция „Национална сигурност“ (2007 г.).

6. През ноември 2015 г. влязоха в сила Закон за управление и функциониране на системата за защита на националната сигурност, Закон за Държавна агенция „Разузнаване“, Закон за НСО, Закон за военното разузнаване. С това завърши формирането на правната рамка за системата за национална сигурност, в т. ч. службите за сигурност, които вече осъществяват своята дейност в ясно определена среда за работа, отчетност и контрол. Възприета е единна легална дефиниция на понятието за национална сигурност. Правнорегламентирани са взаимоотношенията на политическото ръководство на държавата и професионалните структури от системата, както и взаимодействието на службите за сигурност на оперативно и информационно ниво.

7. Законът за управление и функциониране на системата за защита на националната сигурност определя ролята на Съвета по сигурността към Министерския съвет под ръководството на министър-председателя на Република България, неговите функции, мандат за работа и оперативност. Създаден е ясен механизъм за превенция на конфликти и управление на кризи, когато те възникнат. Законът регламентира взаимодействието със системите за сигурност на съюзническите страни от НАТО и ЕС.

8. Република България като член на ЕС и НАТО разглежда гарантирането на своята сигурност както като стратегическа национална задача, така и в рамките на колективната отбрана на НАТО и общата външна политика и политика за сигурност на ЕС. Стратегията за сигурност освен в национални рамки е част и от общата концептуална рамка и институционална система, в чието изграждане нашата страна участва, съвместно със съюзниците. Рисковете и заплахите за сигурността на Република България и нейните граждани до голяма степен съвпадат или са сходни с тези за други страни от ЕС и НАТО и за организациите като цяло.

9. Динамиката на съществуващите и на възникващите нови заплахи, процесите на изостряне на международната политическа и военна среда на сигурност водят до нови рискове и заплахи за гражданите и обществото от геополитически и транснационален характер. Пълномащабен военен конфликт срещу Република България е все още малко вероятен, но расте заплахата от хибридни действия и кибератаки.

10. Променящата се среда на сигурност налага ново степенуване на приоритетите в политиката за сигурност, включване на цялостния институционален потенциал, прилагане на нови форми на взаимодействие между държавата, бизнеса и неправителствения сектор, каквото е публично-частното партньорство. Дългосрочна цел е формирането на национална култура за сигурност, която да бъде естествена обществена основа за ефективно и пълноценно реализиране на политиките за сигурност. Разширяването на социалния обхват на политиката за сигурност поставя нови предизвикателства пред институционалната координация по вертикала и хоризонтала на йерархичните връзки за управление. Необходимо е институциите и техните структурни звена да действат като интегрирани компоненти на системата за национална сигурност.

11. Политиките за противодействие на рисковете и заплахите за националната сигурност и гарантиране защитеността на гражданите и демократичните институции са органична част от общите усилия в ЕС и НАТО, които водят до реализиране на визията за единно пространство на свобода, сигурност и правосъдие. Като осъществява стратегическите приоритети по изграждането на една по-стабилна и демократична държава, в която гражданите да се чувстват защитени в упражняването на основните си права и задължения, страната ни се стреми към по-ефективното участие в дейностите на ЕС и НАТО.

12. Чрез политиката на сигурност се създава готовност на институциите, обществото и гражданите за реагиране при висока динамика на средата за сигурност, както и на условията за реализиране на интересите на Република България. Общата и секторните политики за сигурност на Република България се основават на оценка на средата на сигурност, възможностите за осъществяване на националните интереси и тяхното развитие.

13. Стратегията за национална сигурност на Република България е основополагащ документ за единно формиране, планиране, осъществяване, координиране и контрол на политиката за национална сигурност, провеждана от държавните институции в сътрудничество с гражданите и техните организации.

14. Прилагането на стратегията за национална сигурност ще създаде условия за защита на националните интереси и за постигането на националните цели и приоритети.

15. Системата за национална сигурност се изгражда за постигане на съвременна управляемост на усилията на държавните институции, местната власт, стопанските субекти, гражданите и техните организации за гарантиране принципите на демокрацията и устойчивото икономическо развитие и просперитета на страната.

16. Актуализираната стратегия е с времеви хоризонт до 2025 г.

II. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

II.1. Принципи на политиката за национална сигурност

17. Стратегията за национална сигурност се основава на принципите на:

• върховенство на закона;

• взаимна обвързаност и непротиворечивост в отношенията между сигурността и основните права и свободи на гражданите;

• диалог и разширено сътрудничество между гражданите, обществото и държавата;

• доверие между държавните институции и сътрудничество с частния сектор, неправителствените организации и гражданите, със съюзниците в НАТО и ЕС и със страни партньори;

• национален консенсус по политиката за национална сигурност;

• неделимост на националната сигурност от сигурността на НАТО и ЕС;

• проактивност и координираност в дейността на държавните институции и организации в съответствие с тяхната компетентност;

• прилагане на комплексния междуинституционален подход при изграждане на системата за национална сигурност;

• откритост, прозрачност и отговорност при формирането и провеждането на политиките за сигурност;

• ефективност и ефикасност на управленските и изпълнителските дейности;

• демократичен контрол над системата за национална сигурност.

II.2. Национални интереси

18. Жизненоважни интереси са:

• гарантиране на правата, свободите, сигурността, здравето и благосъстоянието на гражданина, обществото и държавата;

• запазване на суверенитета, териториалната цялост на страната и единството на нацията;

• защита на конституционно установения ред и демократичните ценности;

• защита на населението и критичната инфраструктура при кризи, бедствия, аварии, катастрофи и други рискове и заплахи;

• съхраняване и развитие на националната идентичност, изграждаща се на основата на българско гражданство;

• гарантиране интегритета на българското гражданско общество;

• преодоляване на негативните демографски процеси, на значителните диспропорции в развитието на регионите и изграждане на социално-икономическа среда, осигуряваща условия за развитието на поколения български граждани, способни да гарантират на Република България достойно място в ЕС и в световните политически, икономически, финансови и социални процеси;

• развитие на образованието, възпитанието, науката и научно-приложните дейности в духа на националните и общоевропейските ценности.

19. Други важни интереси са:

• благоприятната и предвидима среда на сигурност;

• ефективно функциониране на българските институции заедно с тези на ЕС и НАТО за постигане на колективната ни сигурност и подобряване на нейното състояние чрез развитие на оперативната съвместимост;

• поддържане на добросъседски отношения и осигуряване на регионална сигурност и стабилност;

• засилване участието на НАТО и ЕС в политиките и механизмите за сигурност в Черноморския регион и продължаване на процесите на интеграция на страните от региона, които са си поставили съответните цели, в европейските и евроатлантическите структури;

• по-нататъшно стабилизиране и пълноценно включване в евро-атлантическото и европейското политическо и икономическо пространство на страните от Западните Балкани;

• развитие на регионалното сътрудничество в Дунавския регион и утвърждаване на активната роля на Република България в двустранен и многостранен план в подкрепа на мира и сигурността в района и за реализирането на икономически програми и инфраструктурни проекти с регионално и общоевропейско значение в контекста на Стратегия на ЕС за Дунавския регион;

• гарантиране на енергийната сигурност чрез диверсификация на видовете енергия, източниците и трасетата на доставка на енергийни и други стратегически суровини;

• гарантиране на икономическа, финансова и социална стабилност и икономически просперитет;

• опазване на общественото здраве;

• превенция и противодействие на корупцията и организираната престъпност;

• ограничаване на посегателствата срещу личността и собствеността;

• развитие и гарантиране на сигурно киберпространство;

• опазване на околната среда и рационално използване на природните ресурси.

III. СРЕДА НА СИГУРНОСТ: РИСКОВЕ И ЗАПЛАХИ

20. Системата на международните отношения е изправена пред нови предизвикателства. Съществено се променят геополитическият, военният и икономическият баланс, задълбочава се противопоставянето, засилват се досегашните и възникват нови рискове и заплахи за сигурността в света. Мирът, сигурността, развитието и благоденствието са взаимносвързани повече от всякога. Средата на сигурност придобива особено значение за процесите в обществото. Нараства зависимостта между личната, националната и международната сигурност, както и на държавите от жизненоважни ресурси (енергийни, водни и хранителни), което повишава вероятността от възникване на кризи. Проблемите в тази област се превръщат в един от най-сериозните рискове за всички страни независимо от икономическото състояние и ресурсната им осигуреност.

21. Развитието на интеграционните процеси в ЕС и трансатлантическото сътрудничество имат важно значение за урегулиране на основните международни въпроси. Инициативите и действията на ЕС и НАТО остават определящи за укрепването на международната сигурност. Споразумението помежду им за взаимодействие в сферата на отбраната представлява нов значим елемент от съвместните усилия за

поддържане на мира и стабилността в Европа и света. Членството на Република България в ЕС и НАТО и обстоятелството, че нито една от съседните държави не я определя като потенциален противник, са главни фактори за външната ѝ сигурност и ще продължат да възпрепятстват появата на пряка военна заплаха за суверенитета и териториалната ѝ цялост в дългосрочна перспектива. Република България е активен участник в процесите на развитие на двете организации и на преодоляване на предизвикателствата пред тях, както и да отстоява собствените си интереси. Независимо от излизането на Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия от Европейския съюз за България то остава съюзник, с който трябва да продължим развитието на отношенията в сферата на сигурността.

22. Външната и вътрешната сигурност стават взаимнозависими във все по-голяма степен и тяхното разграничаване придобива условен характер. Стратегическо влияние върху вътрешната среда на сигурност оказват международните финансово-икономически и политически процеси, енергийните, транспортните и други международни инфраструктурни проекти с трансконтинентални измерения. Запазват се в същото време ангажиментите на Република България за защита на демократичните ценности, за охрана и контрол на външните граници на ЕС и в борбата срещу трансграничната престъпност и тероризма.

23. Промяната на климата е фактор с глобално значение, който поражда нарастваща несигурност и играе роля на катализатор на напрежение, породено от сложното взаимодействие на фактори, като повишаване на броя на населението на Земята, урбанизацията, глобализацията, индустриализацията, намаляване на биоразнообразието и изчерпване на природните ресурси. Промяната в климата вече засяга големи групи хора, като налага ограничения в достъпа им до жизненоважни ресурси, влияе на здравето им и застрашава критична инфраструктура.

24. Развитието на информационните и комуникационните технологии предопределя все по-голямото значение на киберпространството за гражданите, публичната власт и деловите среди. Правилното функциониране и устойчивост на информационните системи са ключов фактор за националната сигурност.

III.1. Външна среда на сигурност

25. Променливият баланс в международните отношения обуславя засилването на досегашните и възникването на нови рискове и заплахи за сигурността на Република България. Запазва се основополагащото значение в това отношение на ефективността на ООН като източник на легитимни правни действия на международната общност в различни области на глобалната сигурност.

Наблюдава се трайна тенденция към повишаване на общата несигурност в международен аспект. Задълбочаването на процесите на дестабилизация в Черноморския регион и Източното Средиземноморие и на кризите с геополитическа значимост, нарастващият в световен мащаб риск от извършване на терористични актове, както и продължаващият миграционен натиск създадоха нови предизвикателства пред сигурността. Кризисните процеси в Близкия изток, Африка и някои страни от Централна Азия, наред с влошаващите се икономическа и хуманитарна обстановка оформиха огромна зона на нестабилност в регионален и глобален план.

Несигурност генерират политическата нестабилност в отделни държави от тези региони, разрастването на етнико-религиозните сблъсъци, сепаратистките нагласи, потенциалните рискове от преначертаване на национални граници, амбициите на регионалните и международните фактори и др.

26. Динамиката на процесите в световен план продължава да катализира прояви на насилствен екстремизъм. Исторически обусловените проблеми, междудържавните противоречия и многоетническият състав на населението в редица страни са сред водещите причини за активизиране на сепаратистки, националистически и други организации в тях. Маргинализацията, растящите бедност и неравенство и разочарованието от политическата система, социалната среда и други фактори спомагат за увеличаването на привържениците на легално функциониращите и неформалните крайни политически формации и националистически движения. Техни инициативи се отличават с високи нива на агресивност и често придобиват характер на терористични действия. Не са изключение спонтанни индивидуални актове на насилие, осъществявани от по-радикални привърженици на екстремистката идеология.

27. Асиметричните заплахи (особено международният тероризъм и разпространението на оръжия за

масово унищожение), регионалните конфликти, киберпрестъпността и трансграничната организирана престъпност оказват съществено влияние върху средата на сигурност в глобален и регионален мащаб.

28. Радикализацията и тероризмът ще продължат да генерират заплахи за глобалната и националната сигурност. Регионалните конфликти и икономическите и финансовите кризи допълнително изострят тази заплаха.

29. Терористичната заплаха за Европа от религиозно мотивирани групировки се увеличава вследствие на благоприятната среда за разпространяване на идеите на радикални идеологии, основани на исляма, сред част от мюсюлманските общности в Западна Европа и на Балканите, създадените в Близкия изток и Северна Африка логистични бази и завръщащите се от конфликтните зони чуждестранни бойци, които притежават реален боен опит.

Терористичните организации паралелно с децентрализацията на структурите и разнообразяването на способите си за действие умело експлоатират възможностите за инфилтриране на свои членове в демократичните общества и привличане на нови привърженици. Идеологията им се възприема най-вече от лица от маргинализирани групи и ги вдъхновява към предприемане на самостоятелни акции.

Възможностите на екстремистки групи да използват радиоактивни вещества, източници на йонизиращо лъчение, токсични вещества и биологични агенти, както информационни технологии за терористични цели се увеличават.

30. Миграцията се превръща в дългосрочен и задълбочаващ се проблем с риск, ако не се управлява, да се превърне в стратегическа заплаха за демократичните общества и икономиките в транзитните и приемащите държави. Ситуацията в Близкия изток, Централна Азия и Африка генерира рискове от повишаване на миграционния натиск, който влияе негативно върху сигурността на държавите в Европа, в т.ч. Република България.

Географското положение на Република България предопределя постоянен поток от нелегални мигранти към границите ни. Развитието на тези процеси очертава редица рискове за националната ни сигурност в икономически, здравен, социален и политически план. Рискът от преминаващи през страната чуждестранни бойци, инфилтрирани в миграционните потоци, създава предпоставки за формиране на терористични и логистични клетки на наша територия, както и за радикализиране на групи и лица, и особено на тези, намиращи се в маргинализирано социално-икономическо положение.

31. Трансграничната организирана престъпност на Балканите и особено нейните проявления, свързани с нелегалния трафик на хора, с изготвянето и разпространяването на неистински български и чужди документи за самоличност, незаконни схеми за получаване на визи, на право за дългосрочно пребиваване и получаване на българско гражданство, а също така незаконният трафик на стоки, наркотици и оръжие генерират сериозни заплахи за сигурността и икономически загуби на Република България. Стремежът на организираните престъпни групи към бързо реализиране на печалби съдържа съпътстващ риск, който произтича от възможното използване на способностите им от терористични групировки за материално, финансово и логистично подпомагане на тяхната дейност. Организираната престъпност формира предпоставки за възникване на корупция и се възползва от нея.

32. Местоположението и значението в геополитически аспект на Балканския полуостров, разнопосочната външнополитическа ориентация на държавите от региона, политическата несигурност и близостта до основните кризисни райони предопределят атрактивността му като оперативно поле за работата на редица разузнавателни служби. Активността им представлява траен риск за сигурността и на нашата страна. Тази дейност е насочена към придобиване на информация за политическите, икономическите и социалните процеси, за състоянието на въоръжените сили и политиката на отбрана на Република България, както и към създаване на позиции за оказване на влияние върху общественото мнение и процесите на вземане на решения.

33. Хибридните действия срещу НАТО, ЕС и конкретно срещу страната ни увеличават интензитета и обхвата си, което налага адекватно справяне с произтичащите от тях опасности.

В контекста на хибридните способи за водене на война опасност за националната сигурност представляват целенасочени действия на държави, публични и недържавни компании и организации, ориентирани към постигане на конкретни или стратегически цели. Организирани престъпни групи експлоатират възможностите на киберпространството за постигане на собствени интереси и реализиране на планове с криминален характер. Терористичните групировки постоянно усъвършенстват формите и методите за откриване на незащитени пространства и технологични пропуски в интернет и персоналните, корпоративните и правителствените комуникационно-информационни системи, включително с военно и специално предназначение, с цел нарушаване на функционалността им. Използват активно киберпространството за открито пропагандиране на радикални идеи, привличане на поддръжници, манипулиране на общественото мнение, отправяне на заплахи и разпространяване на дезинформация.

34. Опасността от разпространяване на ОМУ и системите за тяхната доставка в световен мащаб нараства. Увеличава се рискът от продължаващите опити на отделни държави да придобиват и развиват ядрен и ракетен потенциал за военни цели, в нарушение на задълженията им, произтичащи от международното право и от наложените от международната общност ограничения в тази област. Паралелно с опитите на отделни страни да придобият радиоактивни материали, токсични вещества и биологични агенти терористични групировки продължават да демонстрират намерения за развитие на капацитет за тяхното използване. Потенциална заплаха съдържат и стремежи на организирани криминални групи да осигурят достъп до такива материали с цел обслужване на собствени икономически интереси. Това генерира рискове, свързани със съхраняването на съществуващите арсенали от ядрено оръжие и радиоактивни материали, както и с развитието на системи за тяхната доставка в отделни държави с неефективни органи за управление и сигурност.

35. Ескалацията на въоръжените конфликти в световен мащаб повишава риска от реализиране на незаконни оръжейни доставки, включително реекспорт към ембаргови държави и/или нелегитимни крайни потребители, в т.ч. терористични организации.

36. Република България следва да продължи активното си участие в международни организации и инициативи, както и подкрепата за пълното прилагане и универсализация на релевантните международноправни актове, които ефективно съдействат за ограничаване на разпространението и за забрана на ОМУ.

37. В Югоизточна Европа водеща е тенденцията към по-нататъшно стабилизиране и пълноценно включване в евро-атлантическото и европейското пространство. За това допринасят разширяването на двустранното и регионалното партньорство и на регионалния пазар и съвместните проекти в различни области. Регионът на Западните Балкани е от стратегическа важност за Република България и за евро-атлантическата сигурност. В основата на задълбочаването на сътрудничеството и добросъседството са членството на страни от региона в НАТО и ЕС и процесът на постепенно интегриране на държавите от Западните Балкани в европейските и евро-атлантическите структури. Засилването на взаимодействието между НАТО и ЕС за стимулиране и подпомагане на демократичните процеси в страните от Западните Балкани е ключов фактор за генериране на стабилност в региона. Ускоряването на присъединяването на страните от региона към НАТО и ЕС е необходимо условие за трайното стабилизиране на Западните Балкани. Ускоряването на механизмите на взаимодействие между Република България и страните от Западните Балкани, на базата на тяхната конкретна позиция като кандидати за членство в НАТО и Европейския съюз, ще способства за по-бързото им реално интегриране в двете организации.

38. Остават актуални някои от рисковете за дестабилизиране на обстановката в страни от Западните Балкани поради прояви на национализъм и наличието на междуетнически и религиозни противоречия. Действия на външни сили, насочени към дестабилизиране на политическия процес и процесите на етническо и религиозно помирение, както и за разпространяване на радикални идеологии и практики, съдържат рисков потенциал за сигурността в региона.

39. Република България разглежда Черноморския регион в широк европейски и евро-атлантически контекст с цел задълбочаване на сътрудничеството между държавите в сферата на икономиката, търговията и сигурността. Особено голямо значение този регион придобива в контекста на развитието на мрежата за пренос на основни енергоносители, свързващи страните производителки с енергийните пазари в Европа. Важността на региона нараства предвид активната роля на страната ни за поддържане на международния

мир, както и ангажиментите й по охраната на външните граници на ЕС.

40. Замразените конфликти в постсъветското пространство остават постоянен източник на напрежение, съдържащ рисков потенциал по линия на сигурността, а засегнатите от тях страни продължават да са поле за сблъсък на различни геополитически интереси. Кризата в Украйна и незаконното анексиране на Кримския полуостров водят до трайно нарушаване на геостратегическия и военния баланс в региона на Черно море. Разрастват се противоречията и в областта на икономиката и културата. Незачитането на териториалната цялост на независими държави, провеждането на информационни операции и масовото използване на хибридни стратегии подкопават доверието и значително затрудняват връщането към диалога и намирането на трайни политически решения, свързани със сигурността на европейския континент.

41. Българските граждани, както и българските общности извън страната и българските национални малцинства, в страните, в които имат законово признат статут, макар и по съществено различни причини, се нуждаят от по-голямо и адекватно на съвременните реалности внимание от държавата ни. То следва да намери израз в информационен и културен обмен, в специално отношение към родените и възпитаващи се извън територията на страната български граждани, както и към лица от български произход, независимо от това дали придобиват по рождение българско гражданство.

Българските общности, включително и българските национални малцинства, в отделни страни са подложени на икономически, политически и асимилационен натиск, както и на засилен интерес от службите за сигурност. Налице е опасност от развитие на подобни тенденции и в държави, в които към настоящия момент българските общности се ползват от сравнително широки права на културата и етническото самосъзнание.

42. Рискове за екологичната сигурност произтичат от промишлени аварии с изпускане на вредни емисии, трансграничното замърсяване на въздуха, водите и крайбрежната ивица, както и от заплахата от терористична дейност с използване на вещества, които са особено опасни за природната среда и хората. Защитата на корпоративни икономически интереси забавя предприемането на реални стъпки за разрешаване на тези проблеми в широк международен контекст.

43. Реализирането на стратегически международни транспортни и енергийни проекти повишава степента на сигурност, но същевременно изисква изграждане на способности за защита на критичната инфраструктура. Опитите за възпрепятстване реализацията на стратегически транспортни и енергийни проекти увреждат интересите на страната ни за развитие на икономическия потенциал и увеличаване на благосъстоянието на населението.

44. Глобализирането на транспортните връзки способства за бързото разпространяване на инфекциозни заболявания и епидемии в световен мащаб, излага на риск държавите и техните граждани, в т.ч. формированията на въоръжените им сили, участващи в международни мисии и операции в сложни природни условия.

45. Енергийната сигурност е елемент на националната и е предпоставка за икономическа стабилност. Приоритет остава диверсификацията на доставчиците и на пътищата за доставка на природен газ.

46. Република България се включва активно в осъществяването на Глобалната стратегия на ЕС в областта на сигурността и отбраната. Инициативата за изграждане на способности на Европейски съюз по сигурността дава възможност за увеличаване на взаимодействието между службите за сигурност и между други институции в държавите - членки на ЕС, между тях и институциите на ЕС, както и за по-висока ефективност при противодействието на общите асиметрични предизвикателства. Създават общи способности за адекватен и навременен отговор на външни конфликти и кризи, за елиминиране на заплахи от хибриден, кибер- и терористичен характер, защита на външните граници, управление на миграционните потоци, водене на борба срещу трафика на хора и оръжие, а също за развитие на европейската отбранителна промишленост и хармонизиране на политиките в отбраната и сигурността.

III.2. Вътрешна среда на сигурност

47. Сред основните положителни фактори за вътрешната сигурност са утвърждаването на ролята на демократичните институции и процедури, функциониращата пазарна икономика и финансовата стабилност, социално-икономическата стабилност и прогрес, реформата на държавната администрация и на ключови държавни институции в контекста на европейската ни интеграция.

48. Интегрална част на вътрешното законодателство са всички основни документи на Организацията на обединените нации, Съвета на Европа и Европейския съюз, регламентиращи спазването на правата на човека и основните свободи. В страната е създаден правният инструментариум и са изградени институции за защита правата на човека и основните свободи, включително правото на самоопределение, на свободно самоорганизиране за целите на развитие на общности, формиращи се на етнически, възрастов, религиозен, професионален или друг признак.

49. Съществен принос за гарантиране на националната сигурност има разузнавателната общност в Република България и службите за обществен ред, които осъществяват ранно предупреждение и други дейности от тяхна компетентност в интерес на сигурността на страната. Задълбочава се сътрудничеството със съответните структури на НАТО, ЕС, на страни членки и на други държави.

50. Като част от стратегията, осигуряваща позиционирането на Република България сред държавите – членки на ЕС, със стабилен икономически ръст и добро финансово състояние и с цел постигане на по-висок кредитен рейтинг, подобряване на бизнес средата и за привличане на нови инвестиции, които ще допринасят за осигуряване на нови работни места и стабилизиране на социално-демографската ситуация в страната, държавните институции и бизнесът последователно осъществяват действия за присъединяването на Република България към Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР).

51. Механизмът за сътрудничество и проверка на Европейската комисия в областите правосъдие и вътрешни работи има съществено значение за преодоляване на дефицитите в съдебната реформа, противодействието на корупцията и организираната престъпност.

52. Корупцията, и в частност корупцията по високите етажи, остава един от основните проблеми на съвременното българско общество. Нейното разпространяване е следствие от непрозрачната промяна на собствеността, неадекватното регулиране на обществените и икономическите отношения, неефективния контрол и пропуските в правораздаването. Корупцията заплашва съществуването и спазването на социалните, правните и моралните норми, засилва потенциала на организираната престъпност, уронва авторитета на властите, отслабва тяхното функциониране и компрометира провежданите реформи. Възможности за корупция създават недостатъците в управлението на държавата и общините, изразяващи се в съзнателно или поради некомпетентност увеличаване и усложняване на разрешителни и лицензионни режими, излишни контролни функции на административните органи, липса на необходимата прозрачност и последователност при възлагане на обществени поръчки и разходване на публичните средства.

53. Непосредствена заплаха за националната сигурност представлява задълбочаващата се демографска криза наред с негативните последици от нея в почти всички сфери на българското общество. Поради това, че управлението на такава криза е един комплексен и най-вече – инертен процес, резултатите от предприетите действия ще се проявят след години и дори десетилетия. Отлагането, както и предприемането на непълни или на неадекватни мерки ще има тежки последици за жизненоважните национални интереси.

54. Сред основните заплахи са организираната престъпност и трансграничната престъпност, особено трафикът на наркотици и трафикът на хора. Стопанските престъпления, свързани с т.нар. „сива икономика“, намаляват, но остават сравнително широко разпространени. Тези престъпления, заедно с все по-усложняващите се начини за изпиране на пари, представляват способи за ощетяване на държавния бюджет и подкопават благосъстоянието и интересите на гражданите. Тези форми на престъпност водят до нарушаване на принципите за свободна конкуренция, ограничаване правата на потребителите и стопанската инициатива и влошаване на инвестиционния климат.

55. Конвенционалната престъпност продължава да заплашва всекидневието на гражданите, възникват зони на повишен риск за имуществото и живота на гражданите в отделни региони и населени места. Наблюдава се нарастване на несигурността сред хората, живеещи в обезлюдяващи селища и райони. Специфичен обект на престъпна дейност са деца и хора в напреднала възраст.

56. Проблеми за сигурността и интересите на гражданите възникват наред с престъпността и вследствие на случаи на лошо управление, бюрократизъм, злоупотреби и неефективност в управлението на държавната и общинската собственост.

57. Въпреки постигнатите след 2011 г. резултати броят на пътнотранспортните произшествия и последиците от тях дават основание да се говори за „война по пътищата“. Загиват стотици, ранените са хиляди и се нанасят значителни финансови и материални щети.

58. Значителното повишаване на финансовия ресурс за сферата на здравеопазването не довежда до съществени промени в наблюдаваните и в предходни периоди регресивни тенденции в сферата на общественото здраве. Анализът на данните за основните здравно-демографски показатели показва, че в момента страната ни е изправена пред съществени рискове за националната сигурност, свързани с високо ниво на обща и преждевременна смъртност, високо ниво на майчина и детска смъртност, високо ниво на степен на увреждане и трайна неработоспособност и ниска продължителност на живота в години, както и в години на добро здраве.

59. Изтичането на подготвени специалисти към държави, осигуряващи по-високо възнаграждение, е предпоставка за нарастващ кадрови дефицит и сериозни проблеми при предоставянето на качествена здравна услуга. Промените в системата на здравеопазването са съпроводени с опити за използването на пропуските в законодателството и извършването на неправомерни деяния както от длъжностни лица, така и от други физически лица. Неефективната организация на системата е причина за генериране на закононарушения в тази сфера. Проблем продължава да е „източването“ на Националната здравноосигурителна каса чрез злоупотреба с клиничните пътеки.

60. В продължение на години се наблюдава влошаване на здравния статус на населението, както и изразени негативни тенденции в образователното и квалификационното равнище на значителни групи от българското общество, което е предпоставка и за недостатъчната интегрираност на някои общности, принадлежащи към етнически малцинства. Дезинтеграционен потенциал съдържа значителното диференциране между социалните групи в обществото, което често се оценява като неприемлива несправедливост. Неясният в редица случаи произход на капитала намалява авторитета на държавата като основен гарант на законността, а също така подкопава доверието към успелите с труд граждани.

61. Преразглеждане на Дъблинската регулация. България остава транзитна дестинация за преобладаващата част от мигрантите, които не проявяват интерес за интегриране в социално-икономическия живот у нас. Миграционният натиск и възприемането на страната ни като транзитна по пътя на мигрантите към развитите европейски държави създава условия за разрастване на престъпната дейност, свързана с незаконното превеждане на хора през границата и съпътстващите престъпления.

62. Крайната бедност, социалната изолация и маргинализацията, с които се характеризират някои общности, увеличават уязвимостта им към радикални религиозни и други идеологии. За капсулирането по етнически или религиозен признак влияние оказват и външни фактори.

63. Различните форми на екстремизъм, мотивиран от политически, религиозни, етнически, социално-икономически или други причини, са сериозно предизвикателство за международната и националната сигурност.

64. Високата зависимост от енергийни ресурси създава уязвимост в икономически и политически план. Проектите за диверсификация на източниците и на маршрутите за доставка на енергийни ресурси имат отражение върху геополитическата обстановка на Балканите и в Европа и директна проекция върху националната сигурност на Република България.

65. Налице са предизвикателства при осигуряване защитата на стратегически обекти и дейности, в т.ч. информационни системи от критично за обществото и държавата значение. Нарастването на електронните услуги подпомага държавното управление, гражданите и бизнеса. При липса на адекватна защита е възможно да се увеличи потенциалът на структури и лица за деструктивно въздействие.

66. Рисковете за екологичната сигурност произтичат от замърсяване на почвата, водата и въздуха, унищожаване на природни ресурси вследствие на неправомерна дейност и занижен контрол, а също така от аварии или бедствия.

67. Съществува риск от по-нататъшно ограничаване на водните ресурси, от все повече горски пожари, свлачища и наводнения, както и вероятно увеличение на инфекциозните болести, вкл. и на нехарактерни за нашите географски ширини.

68. Необходими са последователни усилия за изграждане на съзнание за сигурност в лицата, чиито служебни задължения са свързани с достъп до класифицирана информация.

III.3. Общи изводи за средата на сигурност

69. Предизвикателствата пред сигурността в глобален и в регионален план продължават да имат разнороден характер и са трудно предсказуеми. Генераторите на заплахи за националната ни сигурност са породени от регионални кризи и конфликти, терористична активност, провокирани от тях мигрантски и бежански потоци, провокативни военни дейности и неконвенционални методи за натиск върху отделни държави. Рисков потенциал съдържат вероятността от възникване на военни конфликти, както и широкият спектър на асиметричните и хибридните заплахи, включително от недържавни субекти.

70. Тенденциите в средата на сигурност показват, че в бъдеще може да възникнат нови конфликтни и кризисни ситуации в различни части на света, което ще налага рисковете и заплахите за националната сигурност и интересите на Република България да бъдат посрещани извън територията на страната като част от съюзните усилия в рамките на НАТО и ЕС.

71. Нито една държава няма да може да се справи самостоятелно с рисковете и заплахите. Това налага търсенето на многостранни подходи при уреждане на важни проблеми на развитието и сигурността и засилва взаимозависимостта между политиките, предприемани на национално и международно равнище.

72. ООН, НАТО, ЕС, ОССЕ имат важна роля в областта на превантивната дипломация, управлението при кризи, следконфликтното стабилизиране, укрепването на демокрацията, спазването на правата на човека и върховенството на закона. Международните финансови, икономически и търговски организации разширяват своето влияние, което се отразява и върху средата на сигурност.

73. В условията на нарастващо влияние на външните фактори вътрешните фактори ще продължават да запазват своето решаващо значение за състоянието на националната сигурност.

IV. ПОЛИТИКА ЗА СИГУРНОСТ

IV. 1. Общи положения

74. Политиката за сигурност е насочена към създаване на необходимите условия и предпоставки за гарантиране на правата на човека, националните интереси, ограничаване на въздействието от рисковете и заплахите, оптималното разпределяне на ресурсите и повишаване сигурността на гражданите. Необходимо е развитие на култура за сигурност и обединяване на усилията на всички власти, бизнес, медии и гражданско общество в единна система за национална сигурност. Сигурността не е само право, но и отговорност на всеки член на обществото.

75. Политиката за национална сигурност е комплекс от взаимносвързани приоритети и секторни политики, интегрирани с политиките за сигурност на ЕС и НАТО.

76. Политиката за национална сигурност се основава на изведените в тази стратегия приоритети и се конкретизира в секторните стратегии и политики. Реализацията на отделните компоненти на политиката за сигурност зависи от динамиката на средата на сигурност и разполагаемите ресурси.

IV.2. Приоритети

77. Утвърждаването на върховенството на закона, принципите на доброто управление и противодействието на корупцията имат решаващо значение за политиката за национална сигурност като цяло и по отделните сектори. То ще се реализира чрез:

• постоянно усъвършенстване на нормативната уредба, ограничаваща възможностите за прилагане на корупционни практики и на проявите на лошо управление и намаляваща административната тежест чрез премахването на излишните процедури по разрешителни и контролни механизми;

• повишаване на ефективността, прозрачността и отчетността при функциониране на институциите;

• ясно разпределяне на задълженията и правомощията на политическите и административните равнища в органите на изпълнителната власт;

• повишаване компетентността на държавната администрация и на нейната ефективност;

• развиване способностите на служителите да установяват и противодействат срещу опитите за корумпиране;

• прилагане на съществуващи и разработване на нови форми на контрол спрямо политическите и административните равнища както от страна на обществени организации, така и от отделни граждани;

• развитие на взаимодействието, партньорството и участието на гражданите и техните организации при провеждането на антикорупционни политики и мерки от страна на изпълнителната власт.

78. Адекватни на съвременните рискове и заплахи способности за защита на национална сигурност се постигат чрез:

• преодоляване на системните проблеми с ресурсното осигуряване чрез въвеждането на координиран подход при управлението и финансирането на Системата за защита на националната сигурност;

• реализиране на механизми и мерки за координирано, съвместно придобиване от ведомствата на ново въоръжение, техника, комуникационно-информационни системи, оборудване и екипировка, съвместно строителство и поддръжка на специализирана инфраструктура и др.; целта е да се повиши ефективността на разходите поради по-ниските цени за придобиване и поддръжка на еднотипни и повече като количество стоки и услуги, както и постигането на пълна оперативна съвместимост между ведомствата от Системата за защита на националната сигурност;

• модернизация на въоръжените сили и подмяна на основните остарели оръжейни платформи; прекъсване на зависимостта при поддръжката на отбранителните способности на въоръжените сили от държави извън НАТО и ЕС;

• неотложно прилагане на мерки от изпълнителната и законодателната власт за преодоляване на растящия брой вакантни длъжности във ведомствата от Системата за защита на националната сигурност.

79. Други дългосрочни приоритети на националната сигурност са:

• постоянни мерки за поддържане на високо ниво на окомплектуване с човешки ресурси на ведомствата от Системата за защита на националната сигурност;

• регламентиране на правилата и механизмите за координиране на отделните секторни политики и действията на ведомствата от Системата за защита на националната сигурност с действията на гражданските организации и бизнеса при практическото противодействие на рисковете и заплахите за националната сигурност, както и при кризи от различен характер, чрез изработване и приемане на нов Закон за управление на кризи;

• готовност за изпълнение на дейностите по поддръжка като страна домакин по приемане на съюзни сили на територията на Република България;

• изпълнение на дейности, свързани с отбранително-мобилизационната подготовка на страната.

80. Предприемане на неотложни действия за преодоляване на демографската криза и утвърждаване в средносрочен план на трайна тенденция за нарастване на българското население. За целта е необходимо предприемането на мерки за повишаване на раждаемостта и постигане поне на нулев естествен прираст, за намаляване на младежката емиграция и за въвеждане на проактивна имиграционна политика, съобразена с националните интереси. Това изисква изграждането на нормативен и институционален капацитет за работа с по-значими имигрантски потоци и утвърждаване на имиграционни процедури, ориентирани към качествен подбор на кандидатите в съответствие с потребностите на икономиката, обществото и държавата.

81. Осъществяването на справедливо и в разумни срокове правораздаване формира доверието на обществото към държавното управление и гарантира правата на гражданите, нормалното функциониране на институциите и икономическите субекти. То ще се постига чрез:

• гарантиране на прозрачност и ефективност на всички етапи от правораздаването;

• повишаване на професионализма на службите за сигурност и обществен ред, прокуратурата и съда и развитие на формите за отчетност пред обществото;

• създаване на единна информационна среда за наблюдение и контрол на правораздавателния процес;

• гарантиране независимостта на съдебната власт и нейната защита срещу опити за нерегламентирано въздействие;

• създаване на ефективни форми за правораздаване по особено опасни за обществото и сложни за разследване престъпления.

82. Насърчаването на законните форми и прояви на стопанска дейност и гарантирането на приходите в държавния бюджет има съществено значение за ресурсното осигуряване на политиката за национална сигурност. То ще се постига чрез:

• подобряване на нормативната и институционалната среда за започване и развитие на стопанска дейност;

• ускоряване прилагането на мерките за ограничаване на сивата икономика;

• укрепване на органите за финансов одит при възлагане, изпълнение, наблюдение и контрол на обществени поръчки, концесии и публично-частно партньорство;

• развитие на формите на добро корпоративно управление и на културата на отчетност от страна на бизнеса и неговите представителни организации.

IV.3. Секторни политики за сигурност

Политики за финансова и икономическа сигурност

83. Поддържане на стабилност на финансовата система, мониторинг на съществуващите рискове и предприемане на действия за минимизиране на вероятността за тяхната реализация.

84. Поддържане на макроикономическата и фискалната стабилност и изграждане на защитни механизми за противодействие на пренасянето на ефектите от външни негативни развития.

85. Подготовка на страната за постигане на членство в Европейски паричен съюз. До постигане на тази стратегическа цел се запазва въведеният паричен съвет.

86. Фискалните органи провеждат ефективна политика, включително за управление на приходната част на държавния бюджет, в сътрудничество с други държавни органи и в партньорство с частните икономически субекти.

87. Органите за банков и финансов надзор защитават интересите на вложителите, инвеститорите, застрахованите и осигурените лица и насочват усилията си към поддържането на стабилността на финансовата система и финансовите пазари и на доверието в тях. Завършване на реформите и предприетите мерки в резултат от препоръките след проведените преглед на качеството на активите и стрес тест на банките, застрахователите и презастрахователите и от прегледа на активите на пенсионните фондове. Привеждане на регулациите в тези сектори в съответствие с изискванията на ЕС.

88. Защита на финансовите интереси на Република България и ЕС чрез ефективната превенция и противодействие срещу опитите за измами и злоупотреби, включително срещу неефективното управление или използване на средства на ЕС. Подобряване на взаимодействието с институциите на ЕС и държавите-членки.

89. Поддържане на ефективен надзор и непрекъснатост на работата на платежните системи и повишаване на сигурността на плащанията по електронен път и в интернет, както и мониторинг и предприемане на действия за минимизиране на киберрисковете. Сътрудничество между институциите за прилагане на комплекс от мерки за предотвратяване изпирането и фалшифицирането на пари, както и финансирането на екстремистка, терористична и друга забранена дейност.

90. Развиване на икономическия потенциал чрез провеждане на политика за повишаване производителността на труда, намаляване потреблението на енергия и материали, преодоляване на технологичната изостаналост и обновяване на производствената база.

91. Защита и развитие на българската отбранителна, технологична и индустриална база. Използване на възможностите за осъществяване на интегрирани проекти в контекста на ЕС и НАТО. Активизиране на сътрудничеството в двустранен формат за разработване на нови технологии и производство на съвременни продукти, свързани с отбраната. Насърчаване на предприятията от българската отбранителна индустрия в усилията им по квалификацията и преквалификацията на специализирани кадри със средно и висше техническо образование, а също и по развитието на научноизследователска и развойна дейност за нуждите на специалното им производство.

92. Повишаване на конкурентоспособността на предприятията и създаване на благоприятна среда за привличане на инвестиции и стимулиране на вътрешното потребление, както и за увеличаване износа на стоки и услуги с висока добавена стойност.

93. Балансираното икономическо развитие на регионите в Република България се подпомага чрез насърчаване на инвестиционна дейност, облекчаване на административните процедури в инвестиционния процес и реализацията на проекти по програми, финансирани от държавния бюджет и от фондовете на ЕС.

94. Ограничаването на влиянието на сивата икономика се осъществява, като се развива съществуващият консултативен и координационен механизъм с организации на работниците, служителите и работодателите. Взаимодействието с частния сектор допринася за разработването на механизми за превенция на измами и изпиране на пари и за създаване на условия за икономическо и социално развитие в условия на ефективна конкурентна среда.

Политики за сигурност в сектор „Транспорт“

95. Стратегическата визия за транспортния сектор е Република България да притежава модерна, безопасна, сигурна и висококачествена транспортна система, осигуряваща транспортната свързаност и достъпност (вътрешна и външна).

За нейното постигане се реализират следните приоритети:

• изграждане, поддържане, модернизация и развитие на транспортната инфраструктура чрез:

– реализиране на приоритетни железопътни (жп) проекти;

– подобряване на техническото състояние на подвижния железопътен парк;

– развитие на интермодалния транспорт;

– завършване на магистралния пръстен на страната и неговата свързаност с европейската транспортна система;

• повишаване на сигурността и безопасността на транспортния сектор чрез въвеждане на интелигентни транспортни системи;

• ограничаване негативното въздействие на транспорта върху околната среда и здравето на хората.

96. Ключово значение за националната сигурност на Република България в сферата на транспорта имат:

• изработването на дългосрочна стратегия за българските железници;

• ефективното поддържане, модернизация и развитие на транспортната инфраструктура;

• привличането на инвестиции и професионално управление на транспортната инфраструктура и съоръжения;

• подобряването на качеството на услугите в железопътния сектор.

Политики за сигурност в сектор „Съобщения“

97. Стратегическата цел на политиката в областта на електронните съобщения е насочена към осигуряване на устойчиво развитие на сектора чрез:

• създаване на условия за свободна и ефективна конкуренция на пазара на електронните съобщения като част от единния вътрешен пазар в ЕС;

• развитие на модерна електронна съобщителна инфраструктура;

• ефективно ползване на ограничените ресурси;

• защита на интересите на потребителите.

Стратегическата цел на Секторната пощенска политика е осигуряване на устойчиво развитие на националния пощенски сектор чрез:

• създаване на условия за функциониране на икономически стабилен пазар на пощенски услуги;

• предоставяне на съвременни, ефективни и качествени пощенски услуги за обществото в съответствие с европейските и световните изисквания.

Политика за социална сигурност

98. Република България разглежда социалната сигурност като единство на високо качество в образованието, здравеопазването, материалните и духовните условия на живот, заетостта, социалното осигуряване и социалното подпомагане и преодоляване на демографския срив.

99. Неразделна част от българската нация са гражданите, принадлежащи към различни етнически

общности. Политиката на страната е насочена към поддържане на традиционните отношения на взаимно уважение между гражданите от различен етнически произход и техните организации, както и отстраняване на причините, които водят до нарушаване на тези традиционни отношения. Разработва се целенасочена политика за интегриране в българското общество на лица, получили международна закрила.

100. Република България насочва своите усилия към противодействие на неблагоприятните за развитието на обществото демографски тенденции чрез създаване на икономически и социални условия, както и чрез развитие на добре обучено и ориентирано към знанията общество, което е способно да капитализира максимално своите ресурси от интелигентност и съзидателност.

101. Документите от Националния архивен фонд са част от националното културно и историческо наследство. Те осигуряват с документална информация управлението на държавата, развитието на науката и културата и защитата на правата и законните интереси на гражданите. Приоритети на националната сигурност в мирно време и при кризи са: попълването на Националния архивен фонд с ценни документи, отразяващи материалния и духовния живот на държавата и обществото; опазването и постоянното съхранение на документите; превенцията на риска от увреждане и/или загуба на документи.

102. Република България провежда последователна и целенасочена политика за реализиране и защита на националните цели и интереси при спазване на националното законодателството, влезлите в сила международни договори, по които Република България е страна, и споразумения между български и чуждестранни държавни институции за осигуряване на достъп на държавни органи и на оправомощени от българската държава физически и юридически лица до националното културно-историческо и документално наследство, намиращо се извън територията на страната.

103. Предпоставка за постигане на високо качество на социалната сигурност е модернизирането на основното, средното и висшето образование чрез стриктно прилагане на националните стандарти както в институциите в системата на предучилищното и училищното образование, така и във висшите училища. Основен акцент се поставя върху равния достъп до качествено образование и приобщаването на всяко дете и всеки ученик, ограничаване на неграмотността, предотвратяване на ранното отпадане на деца от образователната система, постигане на равнище на функционална грамотност, което ще осигури възможност за личностно и обществено развитие, привличане на млади хора към учителската професия, развитие на материалната база и новите технологии и осигуряване на връзка между нуждите на бизнеса и образованието, изграждане на общочовешки ценности и намаляване на агресията. Развитието на висшето образование, изследователската и научната дейност, както и опазването на културно-историческото наследство са основа за предприемане на действия от стратегически характер при планирането и осъществяването на секторни и общи национални политики за развитие на личността и обществото.

104. Българската нация се изгражда и развива на основата на единното гражданство, както и на основата на принципа на солидарността, прилаган стриктно в социално-защитни системи. Държавата гарантира минимален доход и жизнено равнище на най-уязвимите групи. Държавата осъществява постоянен и системен контрол с цел защита на интересите на гражданите и недопускане на значими финансови измами и своевременно откриване на нарушителите на финансовите интереси на гражданите и на техните организации. Наред с това се насърчава частната инициатива за гарантиране на доходи чрез допълнително осигуряване.

105. В областта на здравеопазването усилията се насочват към подобряване на здравето на нацията като стратегическа цел, доминираща в реформите в сектора, съчетана с организационното, кадровото и финансовото стабилизиране на здравната система.

Особено внимание се отделя на дейностите по:

• увеличаване продължителността на живота в Република България, намаляване равнището на инвалидност и смъртност сред населението;

• гарантиране на здравната сигурност на гражданите чрез осигуряване на устойчиво развитие на здравните дейности в лечебните и здравни заведения, на спешната медицинска помощ, трансфузионна хематология, трансплантация, медицинска експертиза и държавен здравен контрол;

• последователна и целенасочена държавна политика за осъществяване на високоефективен надзор над заразните болести, осигуряване на висок имунизационен обхват, включително сред уязвимите групи от населението, съгласно националния имунизационен календар и своевременно реагиране при възникване на ситуации, заплашващи общественото здраве;

• усъвършенстване на системата за опазване на страната от внос на инфекции с висок епидемичен потенциал в съответствие с Международните здравни правила и за провеждане на ефективен граничен здравен контрол чрез материално и кадрово обезпечаване на дейностите на местно и национално ниво;

• подобряване готовността на националната система за здравеопазване за реагиране и оказване на своевременна, качествена и непрекъсната медицинска помощ, включително провеждане на противоепидемични мероприятия, за гарантиране на живота и здравето на населението при използването на биологични агенти, химически, радиоактивни и ядрени материали с терористична цел;

• осигуряване на стратегическа рамка и финансови механизми за планиране и реализация на политиката за психично здраве.

106. Нарушенията в която и да е област от социалната политика водят до неблагополучия и отрицателни процеси в друга или във всички останали области. Това налага чрез консултативни и взаимносвързани управленски действия да се предприемат мерки за недопускане или за пресичане на отрицателните процеси още в самото им начало.

107. За постигане и запазване на конкурентоспособна икономика и повишаване на жизненото равнище на българските граждани е необходимо да се насърчава заетостта, да се преодолява пасивността на хората в активна възраст и да се повишава квалификацията за постигане на по-високи доходи от труд, възможност за личностна реализация. Нараства значението на интегрирането на гражданите от групите в маргинализирано положение в пазара на труда.

Политика за енергийна сигурност

108. Стабилността на енергийната система е от изключително значение за функциониране на икономиката и обществото. Подобряването на енергийната сигурност като елемент от националната сигурност е дългосрочен процес, изискващ инвестиции и устойчива държавна политика.

109. Република България е заинтересувана от изграждането на европейски енергиен съюз и прилагането на обща енергийна политика на ЕС. Тя подкрепя реализирането на стратегическите инициативи на ЕС за изграждане на необходимата инфраструктура и разнообразяване на енергийните доставки.

110. Приоритет за гарантиране на енергийната ни сигурност е изграждането и поддържането на междусистемни връзки с мрежите на съседните държави, възползване от възможностите за собствен добив, разширяване на капацитета на газовото хранилище в Чирен и изграждането на газов разпределителен център „Балкан“, който да съдейства за намаляване на енергийната зависимост в региона и за изграждане на конкурентен и либерализиран газов пазар.

111. Република България подкрепя развитието на международни проекти в рамките на „Южния коридор“, които дават възможност за доставка на природен газ и транзит през българска територия към съседни държави. Страната ни подкрепя и инициативата „Три морета“, свързана с изграждането на енергийна, транспортна и телекомуникационна инфраструктура по коридор север-юг.

112. Развитието на ядрената енергетика има стратегическо значение за националната ни сигурност. Особено място заемат удължаването на живота на 5-и и 6-и блок на АЕЦ „Козлодуй“ и изграждането на нови мощности като перспективен ресурс за производство на беземисионна електрическа енергия, при стриктно спазване на мерките за сигурност, изискванията за управление на радиоактивни отпадъци и извеждане от експлоатация.

113. Приоритет в политиката за енергийна сигурност е повишаване на енергийната ефективност и насърчаване на енергоспестяването. В страната е налице огромен потенциал за икономия на енергия при нейното производство, пренос и потребление. Оползотворяването на този потенциал допринася за ускорен икономически растеж, без да се увеличава зависимостта от внос на енергия. Република България си поставя за цел значително намаляване на енергийния интензитет на брутния вътрешен продукт чрез подпомагане на политики, насочени към финансово стимулиране на енергийната ефективност, развитие на пазара на енергоефективни продукти и услуги, прилагане на регулаторни мерки и други механизми.

114. Държавата съдейства за прилагането на най-добрите налични практики при експлоатацията на големите горивни инсталации, както и за прилагането на технологични постижения, които са в съответствие с европейските изисквания и собствените икономически възможности.

115. Енергийната политика на страната се основава на балансиран подход при комплексното използване на възобновяеми енергийни източници, ядрена енергия, природен газ, въглищни технологии за гарантиране на енергийната сигурност и икономическата ефективност.

116. Република България провежда ясна и последователна политика за гарантиране интересите на националната сигурност, обществото и гражданите при функциониране и развитие на енергийните мощности, на преносната и разпределителните мрежи.

117. Изграждането на значими енергийни мощности и инфраструктура изисква както експертиза за влиянието върху националната сигурност, пазарна и екологична оценка, така и оценка за съвместимост с предмета и целите за опазване на защитените зони, за гарантиране сигурността на гражданите, обществото и държавата.

118. Ресурсното управление на енергийната сигурност придобива първостепенно значение. Управлението на ресурсите е част от стратегията за предотвратяване на кризисни ситуации и условие за надеждно функциониране на ключовата и критичната инфраструктура: енергийна, транспортна, комуникационна и информационна.

119. Република България изпълнява ангажиментите по Директива 2008/114/ЕО от 8 декември 2008 г. относно установяването и означаването на европейски критични инфраструктури и оценката на необходимостта от подобряване на тяхната защита, което включва осъществяване на контрол върху достъпа до стратегически обекти и проучване на възможностите за съвместна дейност между публичния и частния сектор, базирани на взаимен интерес и експертни умения на партньорите за гарантиране защитата на обществените интереси и потребности чрез ефективно разпределение на средствата, рисковете и ползите в този процес.

Политика за сигурност в отношенията човек – природа

120. Политиката за сигурност се изразява в изпълнение на стандартите за екологична експертиза и защита и в присъединяване към глобални или регионални инициативи и екологични проекти, насочени към подобряване качеството на околната среда и защита на екологичната сигурност.

121. Република България продължава да работи за намаляване на негативното въздействие на антропогенните фактори, както и да води адаптационна политика към последиците от изменението на климата. Защитата и повишаването на устойчивостта на населението остават приоритет.

122. Съществен аспект в защитата на екологичната сигурност е предотвратяването, овладяването и преодоляването на последствия от промишлени аварии с изпускане на вредни емисии, трансгранично замърсяване на въздуха, водите и крайбрежната ивица, както и при наличие на заплаха за терористична дейност с използване на оръжия за масово унищожение.

123. Управлението на водните ресурси на страната се осъществява на основата на единна информационна система чрез междуинституционален механизъм за планиране, наблюдение и оценка.

124. Усилията се насочват и към създаване на работеща система за овладяване и преодоляване с

активното участие на гражданите и техните организации на последствията от природните и предизвиканите от човека бедствия.

Политика за правосъдие и вътрешен ред

125. В областта на правосъдието Република България се приобщава пълноценно и интензивно към системата от принципи, цели, политики, норми и практики на ЕС. Република България е част от европейското правно пространство и прилага съвкупност от норми – правото на ЕС, което съществено се различава от международното и от вътрешното право на държавите членки. Този процес има съществено въздействие върху нормотворчеството и правоприлагането в нашата страна. Прекратяването на прилагането на Механизма за сътрудничество и проверка е важна цел със стратегическо значение, чието постигане е възможно в краткосрочна перспектива.

126. Стратегическа цел е завършването в средносрочна перспектива на реформата на съдебната система, като се гарантира нейната независимост и ефективност. Съществен сегмент от промяната е въвеждането на електронно правосъдие, което е предпоставка за осигуряване на откритост и прозрачност в системата.

127. Република България концентрира усилия по посока реализация на нова наказателна политика. Във визираното направление е необходима активизация на борбата чрез правни средства срещу организираната престъпност, тероризма и радикализацията.

128. Противодействие срещу корупцията се развива чрез съществена модернизация на законодателството и ефективно функциониране на единен антикорупционен орган. Противодействието на корупцията се постига чрез прилагане на комплексни мерки, насочени към развиване на междуинституционалния подход; укрепване на системата за управление; оптимизиране на регулациите и административните изисквания с оглед недопускане на корупционни практики; нормативно осигуряване; административен капацитет; интегрирано управление на информационния ресурс; взаимодействие и международно сътрудничество и оперативно управление. Повишаването на ефективността в работата на органите на местната власт и на местното самоуправление се постига чрез включване на гражданите в процеса на реализиране целите на местното самоуправление. Институциите и неправителствените организации работят за формиране на устойчиви нагласи и активна гражданска позиция в обществото за намаляване на търпимостта към корупцията чрез използване на възможностите и на образователните политики и информационните кампании.

129. Службите на Република България за сигурност и обществен ред, както и специализираните структури за охрана на съдебната власт и изпълнение на наказанията в състава на Министерството на правосъдието развиват взаимодействието помежду си и сътрудничеството с частните стопански субекти, гражданите и техните организации. В международен план те устойчиво развиват сътрудничество със структури на международни организации и на държави, с които са установени съюзнически или партньорски отношения.

130. Службите за сигурност, службите за обществен ред и въоръжените сили противодействат на глобалната заплаха от тероризъм единно и координирано, самостоятелно и в сътрудничество със съюзнически и партньорски служби, като предотвратяват, пресичат, преследват и минимизират ефекта от опити за:

• извършване на терористични нападения на българска територия или срещу български граждани или обекти зад граница;

• изграждане на структури на терористични и екстремистки организации на българска територия;

• оказване на логистична подкрепа, в т.ч. набиране на финансови средства, в полза на международни терористични и екстремистки организации;

• проникване на терористични елементи на територията на страната;

• преминаване през територията на страната на чуждестранни бойци към и от зони на конфликт;

• радикализация на български граждани и привличането им на страната на терористични и екстремистки организации.

131. За ефективното противодействие на радикализацията е необходимо прилагане на проактивни програми за превенция и дерадикализация и системен подход, който изисква активно ангажиране на всички заинтересовани страни – държавни институции и организации на гражданското общество, неправителствения и частния сектор и местните общности. Програмите за противодействие на радикализацията следва да бъдат насочени към преодоляване уязвимостите на определени лица и групи, както и към противодействие на радикални идеи и пропаганда и екстремистки действия.

Специфичен акцент е работата с неправителствения сектор в насока набелязване на подходящи социални, психологически и образователни мерки за предотвратяване процесите на радикализация.

132. Република България следва да продължи активното си участие в международни организации и инициативи, както и подкрепата за пълното прилагане и универсализация на релевантните международноправни актове, които ефективно въздействат за ограничаване на разпространението и за забрана на ОМУ. При противодействието на разпространението и незаконната търговия с оръжие, особено с малките оръжия и леките въоръжения, се развива сътрудничеството с партньорските служби на страните от НАТО и ЕС за стриктно спазване на ограничителните режими, за предотвратяване на рискови сделки и за недопускане на незаконно преминаване през територията на страната.

133. Стратегическа насока в политиката за вътрешен ред е развитието на полицейската дейност в услуга на обществото, което изисква и промяна на поведението на полицейския служител и на отношението му към гражданина. Подобрява се административното обслужване на гражданите и се усъвършенстват информационните системи за работа с гражданите и за постигане на междуинституционална свързаност.

134. Ефективното партньорство между полицията и структурите на гражданското общество се осъществява в условията на прозрачност и зачитане на правата и достойнството на гражданите. В условията на всекидневното общуване се изгражда взаимното доверие между служителите в полицията и гражданите.

135. Република България провежда политика на активна превенция срещу структуроопределящите фактори, които формират криминогенната обстановка и застрашават сигурността на гражданите. Овладяването на конвенционалната престъпност изисква всекидневно противодействие, изключващо толерантност към извършителите. За реализиране на общите цели в областта на превенцията и противодействието на конвенционалната престъпност институциите работят активно и координирано в сътрудничество с частните охранителни фирми, местната власт и гражданите.

136. Развива се междуинституционален подход за постигане на целите по противодействието на общата, организираната и трансграничната престъпност, който се насочва към нормативно осигуряване и укрепване на системата за управление, повишаване на административния и оперативния капацитет, интегрирано управление на информационния ресурс, постигане на висока степен на съвместимост с тенденция към интегрирани действия с международни организации и институции на ЕС и с държави, с които са установени партньорски отношения.

137. Борбата срещу трафика, разпространението и производството на наркотични вещества и прекурсори, както и борбата срещу трафика на хора, се осъществява чрез повишаване ефективността на правоприлагащите и контролните органи и на тяхното сътрудничество с гражданите и техните организации.

138. Държавните институции и органите на местното самоуправление в сътрудничество с частните стопански субекти, гражданите и техните организации създават условия за трайно намаляване броя на пътнотранспортните произшествия и на последиците от тях чрез предприемане на интегрирани мерки за осигуряване безопасността на движението.

139. Гарантирането сигурността на външната граница на ЕС остава приоритет за Република България.

Осъществяват се политики: за повишаване капацитета за охрана на границата, за недопускане на територията на страната на незаконно пребиваващи чужденци, за своевременното им връщане в страните на произход и за първоначален прием на чужденци. Страната ни създава и поддържа ефективни информационни системи за сигурност и обществен ред в съответствие с изискванията на споразумението от Шенген. Компетентните органи взаимодействат с Европейската агенция за гранична и брегова охрана – FRONTEX.

140. Държавата в сътрудничество с гражданите и техните организации планира, организира и провежда дейности за възпиране употребата на езика на омразата и за противодействие срещу прояви на ксенофобия, етническа, религиозна или друга нетолерантност.

141. Политиката на Република България е насочена към повишаване нивото на защита на класифицираната информация и превенция срещу нерегламентирания достъп до нея. Нормативната уредба, институциите и механизмите за защита и ползване на класифицирана информация се развиват, за да осигурят гъвкав подход при противодействието на заплахите в променящата се среда на сигурност. Укрепва се и се разширява международноправната основа за сътрудничество по защитата на класифицираната информация със структури на ЕС и НАТО, със страните членки и с други държави.

142. Политиката на Република България е насочена към адекватна защита на личните данни при осигуряване на достъп до обществена информация. Законовата уредба, институциите и механизмите за защита и ползване на лични данни, както и достъпът до обществена информация се развиват в сътрудничество с гражданите и техните организации. Укрепва се и се разширява международноправната основа за сътрудничество по защита на личните данни в рамките на ЕС, със страните членки и с други държави.

143. Развива се институционалният и гражданският потенциал за противодействие срещу киберпрестъпността. Осъществява се сътрудничество с частния бизнес във високите информационни и комуникационни технологии. Сътрудничеството в ЕС и НАТО за реагиране при компютърни инциденти е част от политиката за сигурност.

Външна политика за сигурност

144. Външната политика на страната е насочена към гарантиране сигурността на държавата и нейните граждани в съответствие с националните интереси и международните отговорности; тя допринася за мира и стабилността в света, развива добросъседството и доверието между страните и народите. Съвременните комплексни заплахи изискват общи политики и целенасочени действия. Приоритетно значение има многостранният подход за гарантирането на мира и сигурността в Европа и в света и противодействието на рисковете и заплахите пред тях. Република България се придържа към принципите и целите на Устава на ООН и подкрепя усилията за реформиране на организацията с цел укрепване на способността ѝ за постигане на поставените пред нея цели.

145. Членството на Република България в НАТО е стратегически избор и един от основните гаранти за националната ни сигурност. Република България се стреми към утвърждаване и засилване ролята на НАТО в изпълнението на политическите и оперативните отговорности. Страната ни се стреми към задълбочаване на политическия диалог в него, към успешното участие в операции и мисии на НАТО и трансформацията на Алианса, включително чрез участие в многонационални проекти и изграждане на обща противоракетна отбрана. Активно подкрепяме политиката на НАТО на „отворени врати“, водени от убеждението, че европейската и евро-атлантическата перспектива са най-успешният инструмент за укрепване на стабилността и сигурността. Повишаването на присъствието на НАТО в Черноморския регион демонстрира съюзническа солидарност и решителност за отбрана на територията на Алианса в случай на евентуална агресия. Република България участва в реализирането на общата политика за сигурност и отбрана на Европейския съюз чрез Единна европейска система за сигурност и отбрана в рамките на НАТО.

146. Република България се стреми към засилваща интеграция в развитието на ЕС. Присъединяването към договора от Шенген и към Европейския паричен съюз остават приоритетни цели на България. Страната ни продължава активно да участва в колективните усилия на държавите – членки на ЕС, за координирано и ефективно провеждане на политики и прилагане на инструменти в сферата на международните отношения.

От съществено значение е Общата политика за сигурност и отбрана да се развива и да допринася за укрепване на трансатлантическото сътрудничество. Страната ни развива национален капацитет за участие в общата външна политика и политика на сигурност на ЕС, включително в операции и мисии за управление на кризи. Република България ще засилва приноса и отговорностите си в политиката на разширяване на ЕС. В рамките на Европейската политика за съседство тя ще се стреми към балансиран подход към източните и южните съседи на ЕС, който да води до укрепване на неговите позиции като глобален фактор за сигурност. От съществено значение е прилагането на Глобалната стратегия за външна политика и политика за сигурност на Европейския съюз. Във времевия хоризонт на тази стратегия България следва да съдейства за изграждането на Европейски отбранителен съюз. Едновременно с това е необходимо постигането на нови ангажименти на държавите – членки на ЕС, по отношение на солидарността, които да обхванат и сектора отбрана и защита на външните граници на ЕС.

147. Стратегическа цел е укрепването на единството на евро-атлантическата общност и утвърждаването на водещата й роля в областта на сигурността в Европа и в света. Трансатлантическите отношения на Република България се развиват хармонично и балансирано с цел осъществяване на приоритетите в областта на външната политика и сигурността.

148. Република България активно участва във формирането и осъществяването на отношенията на ЕС и НАТО с Руската федерация, като се придържа към позицията, че е необходимо прилагането на цялостен подход към взаимоотношенията по въпросите на сигурността и сътрудничеството при зачитане на целите, принципите и ценностите, залегнали в Устава на ООН, в Договора за Северноатлантическия съюз, Договора за ЕС, Статута на Съвета на Европа и в основополагащите документи на ОССЕ.

149. Особено значение за икономическото, техническото и технологичното развитие на страната ще има развитието на взаимноизгодно сътрудничество с водещи в различните сектори държави.

150. Република България активно подкрепя европейската и евро-атлантическата интеграция на държавите от Западните Балкани при изпълнението на съответните критерии. Външната ни политика е насочена към неутрализиране на риска от възникване на междуетнически конфликти. Страната ни насърчава укрепването на институциите на демокрацията, пазарната икономика, гарантирането и защитата на правата на човека, включително на гражданите, принадлежащи към малцинствени общности. Особено внимание се отделя на установяването на стабилни и трайни добросъседски отношения и на тяхното предефиниране на основата на съвременните европейски принципи и ценности.

151. В Черноморския регион Република България се стреми към активна роля в двустранен и многостранен план в подкрепа на мира и сигурността в района, в т. ч. енергийната сигурност, и за реализирането на икономически програми и инфраструктурни проекти с регионално и общоевропейско значение в контекста на националните ни приоритети и направленията за дейност на ЕС и НАТО.

152. Република България съдейства на международната общност в усилията за установяване на траен мир в Близкия изток и за неутрализиране на заплахи в областта на тероризма, екстремизма и разпространението на ОМУ. Страната ни подкрепя близкоизточния мирен процес и дава своя принос за разширяване ролята на ЕС в региона. Развиваме традиционните и установяваме нови контакти в сферата на икономиката, политиката и междучовешките отношения.

153. Република България продължава да участва пряко в усилията на международната общност за неутрализиране на свързаните с негативните процеси в Афганистан транснационални заплахи, като тероризъм, наркотрафик, организирана престъпност и нелегална миграция. Страната ни участва във всеобхватните усилия за трайно укрепване на сигурността, стабилността и икономическото възстановяване на Афганистан.

154. Република България участва в сътрудничеството в рамките на НАТО и ЕС, в областта на неразпространението на ОМУ, разоръжаването и контрола на въоръженията. Тя провежда политика в областта на експортния контрол при спазване на поетите външнополитически ангажименти и отчитайки наложените международни санкции по линия на ООН, ЕС и ОССЕ.

155. Република България подкрепя усилията на организации на чуждестранни граждани от български

произход за запазване на тяхната културна идентичност. Нов акцент във външно-политическата дейност на страната е активната защита и предоставянето на консулски и други услуги на бързоувеличаващите се български общности във все по-голям брой страни.

156. В изпълнение на стратегическите си цели в областта на външната политика и сигурността Република България ще продължи да развива и усъвършенства професионална дипломатическа служба, притежаваща необходимите материални, човешки, технологични и финансови ресурси, за да се справи с нарастващите отговорности и задачи в двустранен и в многостранен план.

Отбранителна политика

157. Стратегическата цел на отбранителната политика е защитата и утвърждаването на националните интереси чрез изграждане, поддържане и използване на адекватни на средата на сигурност отбранителни способности и изграждане на оперативно съвместими модерни въоръжени сили с единна система за командване и управление в мирно време и при кризи.

158. Реализирането на тази цел не е възможно с използването само на военния инструмент, а ще изисква прилагането на всеобхватен подход с използването и на дипломатически, политически, информационни, икономически, финансови, разузнавателни и правни инструменти.

159. Постигането на стратегическата цел на отбранителната политика се основава на активното участие на страната в процесите на планиране, развитие и използване на отбранителните способности на НАТО и ЕС. Основен приоритет е изпълнението на приетите от Република България военни и граждански Цели на способностите на НАТО и съответните проекти и инициативи за изграждане на отбранителни способности на ЕС, в това число и с използване на агенциите на НАТО, възможностите на Европейския фонд за отбрана, или чрез двустранни и/или многостранни проекти с наши съюзници. До 2024 г. бюджетът за отбрана на Република България трябва да достигне 2 % от брутния вътрешен продукт на страната с цел постигане адекватно на съвременните изисквания съотношение между разходите за човешки ресурси, поддръжка и инвестиционни разходи.

160. Формирането и провеждането на отбранителната политика се основава на:

• национални способности, съчетани със споделената отговорност за сигурността, адекватното участие и използване на механизмите на колективната отбрана на НАТО и общата политика за сигурност и отбрана на ЕС;

• характеристиките на средата на сигурност, рисковете и заплахите и произтичащите от тях сценарии за използване на въоръжените сили;

• състоянието на отбранителните способности и плановете за тяхното развитие;

• наличните и прогнозируеми ресурси;

• възможностите за участие в многонационални проекти при активно включване на българската индустрия и изследователски центрове.

161. Приносът на страната към усилията на международната общност в подкрепа на мира и стабилността включва участие в съюзни и коалиционни операции с формирования от въоръжените сили, службите за сигурност и обществен ред и с граждански способности.

162. Въоръжените сили на Република България осигуряват военната сигурност на страната, участват в колективната отбрана на НАТО и в реализирането на общата политика за сигурност и отбрана на ЕС.

163. Въоръжените сили и невоенният компонент на системата за отбрана на страната съсредоточават усилията си за:

• отбрана на страната;

• участие в мисии и операции за укрепване на международния мир и сигурност;

• развиване, поддържане и предоставяне на необходимите военни и други способности за колективната отбрана на НАТО и общата политика за сигурност и отбрана на ЕС;

• реализиране на инвестиционните проекти за придобиване на нови основни бойни платформи и цялостна модернизация на въоръжените сили;

• създаване и поддържане на система за прозрачен и ясен подбор и кариерно развитие на военнослужещите и цивилните служители, включваща и ефективен пакет от мерки за задържане на служба на подготвен и мотивиран личен състав и за повишаване на интереса към военната професия, като основна част от политиката за намаляване на големия брой вакантни длъжности;

• подготовка и използване на доброволен резерв на въоръжените сили за тяхното доокомплектоване;

• поддържане и предоставяне на способности за подпомагане на другите ведомства при подкрепа на населението и защита на националната критична инфраструктура за предотвратяване и ликвидиране на последствията от бедствия и аварии, за борба с тероризма и при охрана на границата;

• създаване на система за доброволна воен на подготовка на български граждани за защита на Отечеството.

164. Мисиите на въоръжените сили са: „Отбрана“, „Подкрепа на международния мир и сигурност“ и „Принос към националната сигурност в мирно време“. Националната отбранителна стратегия определя ролята, мисиите, задачите, изграждането, развитието и използването на въоръжените сили и отбранителните способности, а военните доктрини дефинират принципите, формите, методите и способите за използване на въоръжените сили. Развитието на отбранителните способности се реализира с изпълнението на планове за развитие на въоръжените сили и се отразява ежегодно в доклад за състоянието на отбраната и въоръжените сили. Развитието на отбранителните способности се анализира и оценява чрез провеждането на периодични прегледи на отбраната или на структурата на въоръжените сили. Такъв анализ се прави и при провеждането на стратегически преглед на националната сигурност.

165. Приоритет на отбранителната политика е развитие на модерна отбранителна институция, основана на интегрирана система за ефективно управление на отбраната под граждански и парламентарен контрол. Това изисква прилагане на:

• съвременен отбранителен мениджмънт, основан на ефективното използване на ресурсите, осигуряващ връзката между дългосрочното планиране и постигането на зададените резултати, в съответствие с принципите на отчетност и прозрачност;

• планиране, основаващо се на способности и вероятни сценарии за тяхното използване, с отчитане на конкретните рискове и заплахи, идентифицирани от разузнавателната общност;

• технологично превъоръжаване на системата за отбрана и на въоръжените сили с прилагане на опита от участието в мисии и операции, постиженията и резултатите от изследванията в областта на отбраната;

• подготовка и обучение на хората в отбраната в съответствие със съвременните съюзни стандарти;

• увеличаване на участието ни в структури, програми и проекти съвместно с нашите съюзници и партньори в рамките на агенциите на НАТО, Европейската агенция по отбраната и реализация на програмата на ЕС за изследвания по сигурността и иновации; създаване на максимални възможности за включване на националната отбранителна технологична и индустриална база и изследователски/ иновационни способности;

• концептуален подход при попълване на недостига от отбранителни способности, поддържане в актуално състояние на системата от доктринални документи на въоръжените сили и хармонизирането им

със съюзните публикации;

• проектен подход за реализиране на инвестиционните проекти за модернизация и превъоръжаване на въоръжените сили, дефинирани и управлявани в единно Порт-фолио, чрез прилагане принципите на добро управление на ресурсите за отбрана, цялостно планиране, делегиране на права и отговорности, координация, мониторинг и контрол на всички аспекти на проекта.

Политика за киберсигурност

166. В Република България са провежда единна национална политика за киберсигурност чрез защита на критичната комуникационна и информационна инфраструктура и предоставяне на възможност на гражданите, бизнеса и публичните институции да обработват и обменят свободно и надеждно дигитална информация.

Страната ни участва активно във формирането и осъществяването на политиките за киберсигурност в рамките на ЕС и НАТО и се стреми към постигане на кибер устойчивост на цялото общество и държава чрез създаването на устойчива, комплексна и гъвкава Национална система за киберсигурност и управление при кибер кризи. Политиката за киберсигурност следва да осигури:

• механизъм за координирани действия на политическо и стратегическо ниво за развитие на необходимия капацитет и способности за киберсигурност и устойчивост;

• актуална комплексна киберкартина и разбиране на ситуацията в киберпространството на национално ниво;

• взаимодействие за ефективна и координирана превенция, реакция и възстановяване.

Управление при кризи

167. Управлението при кризи е неразделна част от националната сигурност и съществен елемент от дейностите по нейната защита.

168. Стратегическата цел на политиката за управление на кризи е предотвратяване на тяхното възникване, максимално ограничаване на негативните последствия и бързо възстановяване на функционирането на държавния и обществен живот при възникване на криза.

169. Кризите по своята същност са политически, военнополитически или хуманитарни. Основни причини за тяхното възникване са политически противоречия, въоръжени конфликти, промишлени аварии или природни бедствия.

Преминаването от реактивен подход за управление при кризи, фокусиращ се върху реагиране при вече възникнала криза, към проактивен подход за управление на кризи, обхващащ цялостния процес – преди, по време и след кризата, е от съществено значение за изграждане на устойчиви институции и гражданско общество.

Ефективното управление при кризи, бедствия, аварии и катастрофи за защита на гражданите, имуществото, критичната инфраструктура и околната среда и документите от Националния архивен фонд се постига чрез:

• изграждане на капацитет за оценяване на рисковете и въздействие върху тях чрез планиране и прилагане на мерки за превенция, готовност, реагиране и възстановяване в министерства, ведомства, общини, търговски дружества и еднолични търговци;

• изграждане и развитие на системи за ранно предупреждение при кризи, бедствия, аварии и катастрофи на територията на цялата страна.

170. Изпълнението на стратегическата цел на политиката за управление при кризи се основава на

изграждане на устойчива, комплексна и гъвкава Национална система за управление при кризи. Системата осигурява необходимите институционална рамка и инструменти за координиране и междуведомствено сътрудничество в изпълнение на отговорностите по управлението при кризи.

171. Министерският съвет формира политиката и осъществява общото ръководство на дейностите по управление на кризи. Националната политика за управление на кризи се основава на:

• подготовка на страната за отбрана и отбранително мобилизационна подготовка на населението;

• ефективна предварителна подготовка на обществото за действие при кризи;

• използване на съвременна и устойчива система за ранно предупреждение, включително и на националната оповестителна система;

• ефективно междуведомствено сътрудничество и координация;

• осъществяване на непрекъснат мониторинг на потенциални и развиващи се кризи;

• постоянно усъвършенстване и хармонизиране на нормативната база, основаващо се на всеобхватния подход с използването на всички налични ресурси на страната на всички нива – съюзно, национално, областно и местно;

• изграждане на гъвкав механизъм за ускорено разгръщане на военни способности и експертиза за отговор на криза, в случаите на липса на цивилна алтернатива;

• поддържане на достатъчен запас от ресурси за осигуряване автономност на обществото по време на кризи;

• взаимодействие и сътрудничество в областта на управлението на кризи на регионално и международно ниво;

• наличие на комуникационна стратегия под формата на координирана, навременна, ясна, прозрачна и широко достъпна информация за случващото се, за предприетите действия, очаквани резултати и последващо развитие;

• насърчаване на използването на застраховането като инструмент за осигуряване на допълнително финансиране с цел по-бързо и ефективно възстановяване след кризи, бедствия и аварии, което ще осигури необходимата адаптивност на системата за национална сигурност.

172. Националната система за управление при кризи включва: Национален ситуационен център, ведомствени и областни ситуационни центрове и други, привличани в условия на криза.

173. Националната система за управление при кризи гарантира дейностите по предотвратяване и овладяване на кризи на територията на страната или извън нея – при изпълнение на задължения, произтичащи от международни договори, по които Република България е страна.

V. СИСТЕМА ЗА НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ

V.1. Основни насоки за действие на системата за национална сигурност

174. Системата има за цел да поддържа в оптимално състояние националната сигурност, да повишава управляемостта на държавните органи при активно включване на гражданите и техните организации и да функционира ефективно за реализиране на тази стратегия. Сигурността на гражданина е основен критерий за нейната ефективност.

175. Целите на стратегията могат да бъдат постигнати само при наличие на нормативно регламентиран

и институционално организиран процес на диалог, консултиране и взаимодействие между законодателната, изпълнителната и съдебната власт, Президента на републиката, гражданите и техните организации.

176. Високото качество на диалога, консултациите и взаимодействието между трите власти и елементите за защита на системата за национална сигурност може да се постигне с разработването и прилагането на единна система от стандарти, описващи основните понятия и принципи на работа. Наличието на тези стандарти ще повиши оперативната съвместимост и ефикасността на работата.

177. Законите и подзаконовите нормативни актове в областта на националната сигурност се усъвършенстват съобразно динамиката на обществените отношения и в съответствие с принципите и насоките, посочени в стратегията. Нормативната уредба е изградена и се развива с цел постигане на единно правно пространство в сферата на националната сигурност, при което не се допуска възникване на противоречия между правни норми, институционални и функционални структури и механизми.

178. Гражданите и техните организации са потребители на системата за национална сигурност и същевременно участват активно според своите възможности в нейното функциониране. Държавата осигурява възможната прозрачност на системата към гражданите и съдейства за развитието на капацитета на гражданското общество за осъществяване на дейности в интерес на националната сигурност.

179. От особено значение е балансът между основните права и свободи на гражданите и ограниченията, предизвикани от изискванията за гарантиране на националната сигурност.

180. Формирането на държавната политика за национална сигурност е отговорност на Народното събрание, Министерския съвет и Президента на републиката.

181. Народното събрание в областта на националната сигурност приема закони, Стратегия за национална сигурност, доктрини и други документи от своята компетентност, с които задава параметрите на политиката за национална сигурност. То оценява нейното състояние и изпълнението на задълженията от страна на държавните институции. Дава препоръки към органите на държавната власт и управление, към органите на местното самоуправление и към гражданите и техните организации.

182. Правомощията на Президента на републиката при реализиране на политиката за национална сигурност са определени в Конституцията и в законите на страната. Президентът е върховен главнокомандващ на въоръжените сили и възглавява Консултативния съвет за национална сигурност.

183. Консултативният съвет за национална сигурност формира политико-консултативното равнище в системата за национална сигурност. Неговата роля е да постига широко обществено съгласие по проблемите на националната сигурност.

184. Изпълнението на политиката за национална сигурност се осъществява от органите на централната и териториалната изпълнителна власт. Органите на местното самоуправление и на местната власт и органите на съдебната власт допринасят съобразно своите компетенции за реализирането на политиката за сигурност. Ефективността на системата зависи от взаимното доверие и сътрудничество между държавните институции, частния сектор, неправителствените организации и гражданите, а също така и със страните партньори за обмен на информация и съвместни действия.

185. Министерският съвет отчита изпълнението на Стратегията за национална сигурност чрез годишен доклад пред Народното събрание. Подготовката на този доклад се осъществява от администрацията на изпълнителната власт във взаимодействие с Българската академия на науките, висши училища и експерти от неправителствения сектор.

186. Междинните приоритети на политиката за национална сигурност и ресурсите за нея се определят от Министерския съвет в консултация с Президента на републиката и със съответните постоянни комисии на Народното събрание.

187. Министрите, ръководителите на ведомства и областните управители носят отговорност за състоянието на националната сигурност в сферата на своята компетентност. За целта те създават

необходимата функционална и структурна организация.

188. Институционалният капацитет се изгражда на основата на принципите за постоянно функционално взаимодействие и оперативна самостоятелност. Не се допуска едновременното съществуване на дублиращи се структури, както и свръхконцентриране на правомощия, компетенции и ресурси в една институция. Водещ е принципът на разделяне на компетенциите и постигане висока степен на координация. При определяне на съотношението между ръководния, административния и изпълнителския състав се спазват принципите за минимален брой звена за вземане на управленско решение и оптималност на структурите и длъжностите.

189. Инструментариумът за управление и функциониране на системата за национална сигурност включва:

• анализ и оценка на състоянието и тенденциите в средата на сигурност и предприемане на превантивни действия;

• своевременен и адекватен обмен на информация;

• планиране, подготовка и управление на изпълнението;

• прилагане на широк и системен междуинституционален подход;

• координация в работата на компетентните институции и организации;

• методология и методика за оценка на системата за сигурност и нейните компоненти във връзка с тяхното ресурсно осигуряване и постигнатия резултат;

• механизми за оценка на предприетите действия и постигнатите резултати с цел повишаване на тяхната ефективност и ефикасност;

• изграждане на система за вътрешен контрол и корекция на системата за национална сигурност.

190. Съществен елемент от системата за национална сигурност са консултативните и координиращите органи към Министерския съвет, осъществяващи дейност в сферата на сигурността, обществения ред, превенцията и противодействието на корупцията и за развитието на националната отбранителна индустриална база. Те координират оперативното изпълнение на държавната политика и предоставят необходимата консултация на правителството и съответните органи на държавната власт при подготовката и изпълнението на решенията от тяхна компетентност.

191. Дейността на Съвета по сигурността при Министерския съвет, на неговия секретариат и на областните съвети по сигурност се подпомага от органите и структурите на централната и териториалната изпълнителна власт и чрез привличане на експерти. Финансирането се осъществява по отделна програма в рамките на бюджета на Министерския съвет.

192. Службите за сигурност, а при необходимост и службите за обществен ред, независимо от своята подчиненост осъществяват дейността си по защита на националната сигурност самостоятелно и/или координирано в рамките на разузнавателната общност.

193. Службите за разузнаване и сигурност осъществяват дейност за:

• разкриване, предотвратяване и противодействие на тайни посегателства срещу националните интереси и срещу действия, застрашаващи или увреждащи политическите, икономическите и отбранителните способности;

• защита на националната сигурност и противодействие на международния тероризъм и неговото финансиране, както и на екстремизма, организираната престъпност и наркотрафика, незаконното разпространение на продукти и технологии под международен контрол, както и на оръжия за масово

унищожение, прането на пари и други рискове и заплахи, насочени срещу интересите на Република България и на нейните съюзници и партньори;

• защита и утвърждаване на националните исторически и духовни ценности и на културното наследство, част от което са документите от Националния архивен фонд;

• придобиване на информация, необходима за вземане на стратегически решения за запазване и увеличаване благосъстоянието на гражданите, обществото и държавата и за тяхното развитие;

• защита на функциите и сигурността на българските военни контингенти, участващи в операции и мисии извън територията на страната;

• противодействие на хибридните заплахи и други нови форми на заплаха за националната и съюзническата сигурност, реализирани включително и в киберпространството;

• осигуряване на безопасността на висшите органи на държавна власт и управление.

194. Реализирането на външната и вътрешната политика за сигурност, отбранителната политика и други секторни политики се осъществява с активното използване на потенциала на службите за разузнаване и сигурност.

195. Министерският съвет повишава ефективността на службите за разузнаване и сигурност чрез усъвършенстване на структурите, кадровия потенциал, механизма за финансиране, внедряване на съвременни технически и специални средства, подобряване на социалния статут на служителите.

196. При изпълнение на дейността си по защита на националната сигурност службите за сигурност и обществен ред могат да взаимодействат съобразно законите на страната със структурите за сигурност на частните стопански субекти.

197. Подготовката и запазването на човешкия ресурс има особено решаващо значение за функционирането на системата за национална сигурност. Държавата изгражда нормативно и ресурсно осигурена подсистема от програми, институции и гъвкави организационни форми за обучение и повишаване квалификацията на служителите в държавни институции, а също така и на гражданите и техните организации.

198. Държавните институции прилагат гъвкави форми за използване на професионалния капацитет и натрупания опит на български граждани след освобождаването им от държавна служба в сферата на националната сигурност.

199. Държавата създава и/или осигурява ефективното функциониране на специализирани звена в държавни висши училища и научни организации за обучение и повишаване на квалификацията на служителите в областта на националната сигурност и отбрана. Системата за обучение и квалификация обезпечава обща и специализирана подготовка за поддръжка и развитие на сектора за национална сигурност и отбрана.

200. Българската академия на науките, висши училища и други държавни образователни и научни структури, както и организации на гражданското общество провеждат научни изследвания и дейности за натрупване на знания и опит и за разработване на иновативни решения, свързани със сигурността и отбраната. Съветът по сигурността към МС съвместно с представители на академичната общност разработва и предлага на МС Национална програма за научни изследвания и иновации в областта на сигурността и отбраната.

V.2. Контрол и отчетност на органите с преки отговорности към системата за национална сигурност

201. Демократичният контрол над системата за сигурност се осъществява от Народното събрание и от организации на гражданското общество. Институциите на изпълнителната власт се отчитат пред Народното събрание и предоставят информация на гражданското общество в съответствие с изискванията на закона.

202. Народното събрание осъществява парламентарния контрол над дейността на системата за национална сигурност.

203. Министър-председателят, министрите, ръководителите на ведомства, областните управители, органите на местната власт и на местното самоуправление отговарят за създаването на механизми за своевременно информиране на обществото за своите действия по изпълнение на политиката за национална сигурност.

VI. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

204. Актуализираната Стратегия за национална сигурност на Република България използва всеобхватен подход към сигурността и определя националните интереси, както и инструментите и политиките за тяхното реализиране и защита в условията на динамично променящата се среда на сигурност, на новите рискове и заплахи. Министерският съвет по предложение на Съвета по сигурността взема решение за провеждане на стратегически преглед на националната сигурност и при необходимост предлага на Народното събрание актуализирането на тази стратегия.